

Jakob Janussenip oqallitsinerani tusarnaariat.

Tilhørere til et af debatarrangementerne med Jakob Janussen.

Sumi inunngorsimaneq tunngavigalugu akissaasersuisarsimaneq

Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitaq isumaqarpoq piffissanngortoq, Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera kalaallinit allanneqassasoq. Tassunga atatilugu isumalioqatigiissitaq 2016-imi qinnuigaannga, Kalaallit Nunaanni pisortaqarfanni atorfinitsitseriaatsip 1960-ikkut qiteqqunne-raniit piusimanera pillugu nalunaaruserinissaanut. Taanna tunngavigalugu nalunaaruseriaq »Sumi inunngorsimaneq misissueq-qissaarneq naliliinerlu – naligiissitaalivinnissamik noqqaaneq paarlattorluinnaanik inernilerneqarpoq« isumalioqatigiissitaq suleqatigalugu suliarineqarpoq. Taamatut suliaqarnerup siunertarisimavaa, Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera qulequttap misigissuseqarluarfiusup qulaajarneqarinnissaanik. Nalunaaruseriaq imaraa: Sumi inunngorsimaneq tunngavigalugu akissaasersuisarsimaneq pileqqaarnerata tunuliaquta; Landsrådig Kalaallit Nunaata ministeriaanut saaffiginnikkut qinnuiginninnerata ingerlarnga, Kalaallit Nunaata Danmarkip naalagaaffiata iluani, oqaatsit saaffiginnissummi atukkat malillugit »annerungitsumik minnerungitsumilluunniit« naligiissitaanera naqissuserneqarluunilu malinneqartariaqarneranik; Kalaallit Nunaata ministeriaqarfiata Kalaallit Nunaat pillugu ataatsimiititaliap 1960-imeersup pilersinne-

qarneranik aammalu suliarineqarneranik iliuuseqarnera, G-60-imik naalisarneqarsimaneranik ilisimaneqartoq; Apeqqutip politikikkut Landsrådimi suliarineqarnera, sakkortuumik sukannersumillu oqallinneq. Apeqqut qaqutigoortumik annertuumik Kalaallit Nunaanni tamanut ammasumik oqallinnermik pilersitsisusimavoq; 1964-imi inaarutaasumik inatsimmik tunngavissaqartitsilerneq. Aammattaq nalunaaruseriaq imaraa, aaqqissuussap arlaatigut inuit kalluarsimasaasa atorfinitsitseriaatsimik paasinneriaasaat. Kiisali nalunaaruseriaq imaraa, aaqqissuussap qanoq ukiuni 60-65-ini kingullerni kalaallit inuiaqatigiit oqaluttuarisaanerat sunnersimaneraa, kingunerinik ullumikkut nalunaaruserneqarsinnaasunik imalik.

Tjenestemandinut inatsit 1964-imeersaq

Sumi inunngorsimaneq aalaavigalugu akissaasersuisarsimaneq aallartisaataasimavoq Kalaallit Nunaata inuusutissarsiornikkut annertuumik nutarsarneqarnerani, soorlu G-60-imit siunner-suutigineqartoq. G-60-ip pilersaarutaasa annertuut piviusunngortinnissaanut, ataatsimiititaliap naatsorsuineratigut inuit avataaneersut aalajangersimasunik pisinnaasallit 2200-t pisariaqartinneqarsimapput, illuatungaatigullu Kalaallit Nunaanni najugallit inuit

800-juunnaat piusasaqaatinik naammassinnittuusimapput. Taamaasilluni Folketingemi tjenestemandinut inatsimmik siunnersuioqartoq, Folketingemilu tamangajannit isumaqatigineqarluni Kalaallit Nunaanni tjenestemandit pillugit inatsit nr. 168 27/5 1964 akuerineqarluni. Inatsit 1990-ikkut aallartinnerata tungaanut atuuppoq. Maluginiagassani pingaaruteqartut ilagaat, akissaatigut atorfeqarnermilu atukkat inatsimmik tunngaveqartut ukiuni 30-ini atuunneranni allanngorarsimmata. Akissaatigut atorfeqarnermilu atukkat assigiinngitsut pineqarput, Kalaallit Nunaanni inunngorsimasunut Kalaallit Nunaatalu avataani inunngorsimasunut attuumassutillit. Ersarissumik inuit akornanni assigiinngissuteqartoqarsimavoq, sumi inunngorsimaneq apeqqutaatillugu. Aalajangersakkat assersuutitut taasariallit tassaapput, najugaqavissut Kalaallit Nunaanni pisortaqarfinni atorfeqarsimasut sulisitsisuisa atuutsissimasaat:

- Kinaluunniit tjenestemandeq najugaqavissut atorfinitsinneqassaaq Kalaallit Nunaanni inunngorsimaneq, 5-inik ukioqalersinnani Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimaneq aammalu atorfinitsinneqarnermi nalani Kalaallit Nunaanni najugaqarsimaneq.

- Kalaallit Nunaanni inunngorsimasooq, aallartita-

tut atorfinitsinneqarsinnaavoq, pissutsit immikkorluinnaq ittut pissutigalugit Kalaallit Nunaanni nunaqavissuunngitsut pineqarnissamik qinnuteqarnermi immikkut pineqarnissamik aalajangiisartunit akuerineqarsimaneq.

- Nunaqavissuunngitsut atorfillit ajunngitsorsiarimasaat ima isikkoqarput, erseqqissaatigissavarali taakku piffissami aalajangersimaneq ataatsikkut atuussimannigimmata:

- Atorfeqarnermi pinngitsoornatik sulisitsisumit inisaaqartitaanissaq

- Ineqarnermut tapisiat ineqarnermut nalinginnaasumik akiliutiginneqartarsimasumit minnerit

- Akissarsiat nalinginnaasut qaavisigut Kalaallit Nunaanni innersiummik taaneqarsinnaasumik tapisiat. Taassuma annertussusaa ukiut tamaasa aalajangerneqartarpoq (akissarsiat 25-45%-ii)

- Feeriarnermi sivilissusaa aalaanerunerat

- Ukiut marlukkaarlugit sulisitsisumit akiliunneqarluni feeriarnermi angalasinnaanerit

- Tjenestemandit nunaqavissuunngitsut 45-niit 55-inik ukioqalersinnamik tunngavissuunngitsut soraarnerussutisigaarnissaminnik marloriaammik katersisarnerat, taamaallit 55-inik ukioqarlutik soraarnerneqarsinnaasarlutik

- Meeqqat ilinniarnernut tapisiaq

- Atorfimmit tunuarluni ajunngitsorsiasat ukiut 8 tikillugit katersorneqarsinnaasoq ukiumut 19.293 kr. (Tjenestemandinut piffissami 1. april 1982-miit 31. marts 1991-imut atorfilinnut atuuttoq)

- Atorfininnermi tunarnermilu angalanermit pisatallu nuunnerinut atatilugu aningaasartuutit matussusiivigineqartarpoq

- Inigisap kiassarneranut tapiliut qallunaatut kultilægimik taaneqartarpoq

- Nunaqavissuunngitsut atorfinitsitseriaatsimaneq taaneqarsinnaasut tassaapput:

- Oqaatsit pillugit tapisiat akissarsiat 5 pct.-iinik annertussusilik, kalaallit danskillu oqaasiinik misilitsillutik angusisimaneq.

- Ukiut tallimakkaarlugit sulisitsisumit akiliunneqarluni feeriarnermi angalasinnaasarlutik.

Apeqqutit aalaavigalugit immersuutitsinikkut misissuineq

Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitaq pingaartissimavaa sumi inunngorsimaneq tunngavigalugu akissaatigut atorfeqarnermilu atukkatigut allatigut nalaataqarsimasut misigisaannik paasisassarsiorfiginissaat, pineqartut periarfissinniarlugit nammineq oqaatsiminnik isummatik anninnissaannik. Apeqqutit arlariit Kalaallit Nunaanni sumiiffinni piffinnilu assigiinngitsuni apeqqutigin-

qarput, taamatuttaaq Kalaallit Illuisa ilaanni Qallunaat Nunaanniittuni. Misissuinermit inuit 19-it immer-suisimapput, tassunga atatilugu nalunaaruseriaq innersuunneqarpoq.

Kingunerit

Naak sumi inunngorsimaneq tunngavigalugu akissarsiaqartitsisarsimaneq ukiut 20-ingajaat matuma siorna atorunnaarsinneqarsimaga-luortoq, sulit kingunerit inuiaqatigiinni malugineqarsinnaapput. Aamma inuiaqatigiinni inooqataasunik ilaqarpuq, aaqqissuussap kingunerinik nalaataqarsimasunik sulilu qamuuna anni-aatigalugit inuusunik. Apeqqummik nalilersuisut isumaqarpunga pissutsit suulluunniit inuiannut tunngasutillit sapinngisamik suku-miisumik torersumillu eqqartorsinnaasariaqarivut, naammagisimaarutsigik mamaagigutsigilluunniit. Aatsaammi iluamik paasiluarsinnaasavavut amigartumik pinnata tamakkiisumilli ilisimasaqarfigilerutsigik.

Nalunaaruseriaq Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitaq nittarta-gaanut www.saammaatta.gl imut aaneqarsinnaavoq.

Jakob Janussen